

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор середньої загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 195
ім. В.І.Кудряшова

_____ О.Пасічник

_____ 2018 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

**середньої загальноосвітньої школи
І-ІІІ ступенів № 195
ім. В.І.Кудряшова м. Києва**

на 2018-2019 навчальний рік

Схвалено
на засіданні
педагогічної ради
(протокол № __
від _____

Середня загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 195 ім. В.І.Кудряшова м. Києва з українською мовою навчання працює в п'ятиденному режимі в першу зміну.

Особливістю закладу освіти є використання в освітньому процесі різних методичних систем: класичної методики та вальдорфської педагогіки. В 2018-2019 навчальному році заплановано 30 класів (14 класів за класичною методикою та 17 класів за вальдорфської педагогікою).

Метою нашого закладу освіти, як закладу, який дає повну загальну середню освіту, є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Реалізація мети відбувається через конкретні завдання школи, що виходять із реальної ситуації: учнівського складу школи (40% учнів з території обслуговування школи та біля 60% учнів, які приїждять з різних районів Києва та області), кадрового складу школи, методик викладання, запиту на облаштування та благоустрій пришкольній території.

У зв'язку з цим школа має наступні конкретні найближчі завдання:

1. педагогічна співпраця та взаємодія двох методичних систем: класичної та вальдорфської педагогіки - через організацію спільних методичних заходів (тренінгів, методичних тижнів, тощо), подолання непорозумінь;
2. сумісне планування та організація виховних заходів: концертів, екскурсій, поїздок, в тому числі участь в святах місцевої громади;
3. творче планування благоустрою шкільної території та побудова дитячого дерев'яного майданчику, паркування для велосипедів.

Досягнення мети, тим самим призначення школи, забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, визначених Законом України «Про освіту»:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;

- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- інші компетентності, передбачені Державним стандартом освіти.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Повна загальна середня освіта, яку забезпечує СЗШ № 195 має три рівні освіти:

- початкова освіта тривалістю 4 роки;
- базова середня освіта тривалістю 5 років;
- профільна середня освіта тривалістю 2 роки.

Освітня програма на 2018-2019 навчальний рік закладу СЗШ № 195 створена відповідно до наступних нормативних документів:

- Закону України «Про освіту» (прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017),
- Закону України «Про загальну середню освіту» (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1642-III від 06.04.2000, ВВР, 2000, № 27, ст.213),(Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2905-III від 20.12.2001, ВВР, 2002, № 12-13, ст.92,№ 380-IV від 26.12.2002, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86,№ 1344-IV від 27.11.2003, ВВР, 2004, № 17-18, ст.250,№ 2285-IV від 23.12.2004, ВВР, 2005, № 7-8, ст.162 N 2505-IV від 25.03.2005, ВВР, 2005, № 17, 18-19, ст.267,№ 3235-IV від 20.12.2005, ВВР, 2006, № 9,№ 10-11, ст.96,№ 489-V від 19.12.2006 - набирає чинності з 01.01.2007 р.),
- постанови Кабінету Міністрів України №87 від 21 лютого 2018 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»,
- постанови Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» для 2-4-х класів
- постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти»
- наказу Міністерства освіти і науки України №268 від 21.03.2018 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»,

- наказів Міністерства освіти і науки України №405, 406, 407, 408 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти I – III ступенів»,
- наказу Міністерства освіти і науки України № 128 від 20.02.2002 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами).
- листа Міністерства освіти і науки України №1/9-254 від 20.04.2018 «Щодо типових освітніх програм для 2-11 класів»,
- листа МОН України №1/9-344 від 25.05.2018 «Про завершення експертизи освітніх програм»
- листа Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України №2.2-1250, 2.2-1255 від 21.05.2018 "Формувальне оцінювання учнів 1 класу"
- листа Департаменту освіти і науки обласних та Київської міської державних адміністрацій від 20.04.2018 № 1/9-254 "Щодо типових освітніх програм для 2-11 класів",
- наказу Департаменту освіти та гуманітарної політики №388 від 16.05.2018 «Про зарахування дітей до 1 класу загальної середньої освіти»,
- наказу МОН молоді та спорту України від 24.12.2012 № 1479 «Про проведення на базі середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 195 ім. В.І. Кудряшова м. Києва дослідно-експериментальної роботи за темою «Формування цілісного освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу засобами вальдорфської педагогіки»,
- Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого наказом МОН України від 20.02.2002 № 114 (у редакції наказу МОН від 23.11.2009 № 1054),
- концептуальних засад вальдорфської педагогіки, затверджених Інтернаціональною конференцією Вальдорфських/Штайнерівських шкіл (Гаазьким колом),
- критеріїв Вальдорфських шкіл, затверджених Європейською Радою Штайнер-Вальдорфської освіти (ECSWE),
- рекомендацій наказу МОН України від 15.09.2014 № 1044 «Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та впровадження педагогічної системи «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах»,
- Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів, затверджених Міністерством освіти і науки України (наказ від 02.07.2014 № 780 «Про затвердження Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів»),
- та на основі наступних Типових освітніх програм:

№ додатку	Класи	Примітка	Варіант Типових Освітніх програм, затверджених Міністерством освіти і науки України
№1	1-а,б	з українською мовою навчання	Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. (наказ Міністерства освіти і науки України №268 від 21.03.2018 «Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти»)
№2	1-в;	з українською мовою навчання (експериментальні класи)	Навчальний план «Освітньої програми першого циклу початкової освіти (1-2 класи) за Вальдорфською педагогікою» (Мезенцева О., Косенко Д.)
№ 3	2-а, 3-а, 4-а	з українською мовою навчання	Таблиця №1 Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти I ступеня (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 407)
№ 4	2-в,г; 3-б,в; 4-б,в;	з українською мовою навчання (експериментальні класи)	Додаток № 2 Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів (наказ МОН України від 02.07.2014 № 780)
№ 5	5-а, 6-а, 7-а, 8-а 9-а	з українською мовою навчання	Таблиця №10 Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405)
№ 6	5-б,в; 6-б,в; 7-б,в; 8-б; 9-б;	з українською мовою навчання (експериментальні класи)	Додаток № 4 Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів (наказ МОН України від 02.07.2014 № 780)
№ 7	10-а	з українською мовою навчання	Таблиця № 3 Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408)
№ 8	10-б 11-б	з українською мовою навчання (експериментальний клас)	Додаток № 6 Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів (наказ МОН України від 02.07.2014 № 780)
№ 9	11-а	з українською мовою навчання філологічного напрямку профілю української філології	Таблиця № 9 Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 406)

Перелік, зміст, тривалість і взаємозв'язок освітніх галузей

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

У початковій школі здійснюватиметься поділ класів на групи при вивченні іноземних мов відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517).

***Перелік освітніх галузей для 1-А,Б класів,
які працюватимуть за НУШ***

Освітню програму середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів

№ 195 ім.В.І.Кудряшова м. Києва для I ступеня укладено за **сімома основними освітніми галузями**.

Мовно-літературна освітня галузь (українська мова, англійська мова) ставить за мету розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

У початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси і навчальні предмети:

1 клас – інтегрований курс «Навчання грамоти».

Математична галузь (математика) ставить за мету різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

До програми кожного класу подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонувананих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича освітні галузі («Я досліджую світ») можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузєва; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Навчальна програма «Я досліджую світ» ставить за мету особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«Людина» (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна

поведінка);

«*Людина серед людей*» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«*Людина в суспільстві*» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«*Людина і світ*» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«*Людина і природа*» (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Технологічна освітня галузь (*дизайн і технології*) ставить за мету розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Мистецька освітня галузь (*мистецтво*) ставить за мету всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Мистецька освітня галузь реалізується через інтегровані предмети вивчення за окремими видами мистецтва: «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», де відбудеться реалізація упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі.

Фізкультурна освітня галузь (*фізична культура*) ставить за мету всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Зазначена мета реалізується за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

При визначенні гранично допустимого навантаження учнів ураховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків у 1 класах – 35 хвилин.

У початковій школі може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні

окремих предметів відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517).

Перелік освітніх галузей для 2-4-х класів

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальний план початкової школи передбачає реалізацію освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти через структурування змісту початкової освіти на засадах інтегрованого підходу у навчанні. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову.

Відповідно до мов навчання у СЗШ № 195 передбачено варіант навчального плану початкової школи з українською мовою навчання.

Освітня галузь "Мови і літератури" через окремі предмети "Українська мова (мова і читання)", "Іноземна мова".

Освітні галузі "Математика", "Природознавство" реалізуються через однойменні окремі предмети, відповідно, - "Математика", "Природознавство".

Освітня галузь "Суспільствознавство" реалізується предметом "Я у світі" у 3-4-х класах.

Освітня галузь "Здоров'я і фізична культура" реалізується окремими предметами "Основи здоров'я" та "Фізична культура".

Освітня галузь "Технології" реалізується через окремі предмети "Трудове навчання" та "Інформатика".

Освітня галузь "Мистецтво" реалізується інтегрованим курсом "Мистецтво".

Навчальний план містить інваріантну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форм власності, та варіативну, в якій передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курси за вибором, регіональні курси.

У початковій школі може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні окремих предметів відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517).

При визначенні гранично допустимого навантаження учнів ураховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків у 2-4 класах – 40 хвилин.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Варіативна складову навчальних планів використовується на підсилення мовного та літературного компонентів (українська література та англійська мова).

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту».

Навчальні плани зорієнтовані на роботу початкової школи за 5-денним навчальними тижнем.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості перевіряти його на практиці й встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти.

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту»).

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку, екскурсії, віртуальні подорожі, спектаклі, квести, які вчитель організує у межах уроку або в позаурочний час.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).
- завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма початкової освіти СЗШ № 195 передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Реалізація освітньої програми початкової освіти СЗШ № 195 забезпечує формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для її успішної життєдіяльності, а саме:

- здатність спілкуватися державною та іноземною мовами, висловлювати і захищати власні погляди;
- досліджувати ситуації і виокремлювати проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;
- усвідомлювати розмаїття природи, взаємозв'язків її об'єктів та явищ, пояснювати роль природничих наук і техніки в житті людини;
- готовності використовувати інформаційно-комунікаційні технології у своїй діяльності, здатності до соціальної комунікації й активності;
- усвідомлювати почуття власної гідності, діяльності з урахуванням власних прав і свобод, поваги до прав і гідності інших осіб, протидію дискримінації та нерівному ставленню до особистості;
- володіти навичками підприємницької діяльності, загальнокультурної й екологічної грамотності, готовності до здорового способу життя.

II СТУПІНЬ

БАЗОВА ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Освітня програма СЗШ № 195 II ступеня (базова середня освіта) розроблена на основі Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня, розробленої на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», затвердженої наказом МОН України від 20.04.2018р. №405 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня».

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти.

Базова середня освіта здобувається, як правило, після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов.

Перелік освітніх галузей.

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- Мови і літератури
- Суспільствознавство
- Мистецтво
- Математика
- Природознавство
- Технології
- Здоров'я і фізична культура

Освітня програма базової середньої освіти (далі - освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт).

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальні плани основної школи передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову.

Варіативна складова навчального плану закладу освіти визначається СЗШ № 195 самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливості регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу і відображається в навчальних планах закладу освіти.

Варіативна складова навчальних планів використовується на:

- підсилення предметів інваріантної складової. Розподіл годин на вивчення тієї чи іншої теми навчальної програми здійснюється вчителем самостійно. Розподіл годин фіксується у календарному плані, який погоджується директором закладу освіти чи його заступником. Вчитель зазначає проведені уроки у частині класного журналу, відведеного для предмета, на підсилення якого використано зазначені години;
- індивідуальні заняття та консультації.

Повноцінність базової середньої освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з бюджету.

З метою виконання вимог Державного стандарту навчальні плани СЗШ № 195 містять усі предмети інваріантної складової, передбачені обраним варіантом навчальних планів цієї освітньої програми.

Збереження здоров'я дітей належить до головних завдань школи. Тому формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється не лише в рамках предметів «Фізична культура» та «Основи здоров'я», а

інтегрується у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових навчальних планів.

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» закладом освіти сформовано самостійно з варіативних модулів відповідно до статево-вікових особливостей учнів, їх інтересів, матеріально-технічної бази навчального закладу, кадрового забезпечення, регіональних та народних традицій.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту».

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

ІІІ СТУПІНЬ ПОВНА ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА

10 клас

Освітня програма СЗШ № 195 ІІІ ступеня (профільна середня освіта) створена на основі Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня, розробленої на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», затвердженої наказом МОН України від 20.04.2018 №408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня».

Освітня програма профільної середньої освіти (далі - освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт).

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які подані в рамках навчальних планів для 10-го класу;
- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм, затверджених наказами МОН України від 23.10.2017 року №1407 та від 24.11.2017 року №1539; пропонований зміст навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН);
- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

Освітня програма для 10-А класу складена за тим варіантом організації освітнього процесу, який містить перелік базових предметів, що включає окремі предмети філологічного напрямку філологічного профілю.

До базових предметів належать: «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література», «Іноземна мова», «Історія України», «Всесвітня історія», «Громадянська освіта», «Математика», «Фізика і астрономія», «Біологія і екологія», «Хімія», «Географія»), «Фізична культура», «Захист Вітчизни».

Реалізація змісту освіти, визначеного Державним стандартом, також забезпечується вибірково-обов'язковими предметами («Інформатика», «Технології», «Мистецтво»), що вивчаються на рівні стандарту. Із запропонованого переліку учнями 10-го класу обрано два предмети (три години, передбачені на вибірково-обов'язкові предмети діляться між двома обраними предметами), а саме 2 години – «Інформатика» та 1 година «Мистецтво».

Частина навчальних годин навчального плану призначена для забезпечення профільного спрямування навчання в старшій школі. Профіль навчання сформовано закладом з урахуванням можливостей забезпечити якісну його реалізацію.

Зміст профілю навчання реалізується системою окремих предметів і курсів:

- базові та вибірково-обов'язкові предмети, що вивчаються на рівні стандарту;
- індивідуальні заняття та консультації.

Рішення про розподіл годин для вивчення профільних предметів (українська мова, історія України), прийнято на засідання педагогічної ради від 22.06.2018 року (протокол №10), враховуючи освітні потреби учнів, регіональні особливості, кадрове забезпечення, матеріально-технічну базу.

У навчальному плані СЗШ № 195 ураховано, що:

- профіль навчання передбачає можливість вивчення профільних предметів (українська мова, історія України) з різних освітніх галузей;
- кількість годин для вивчення профільного предмета складається з кількості годин, відведених навчальним планом закладу освіти на вивчення відповідних базових предметів, і кількості годин, передбачених на профільні предмети;

З метою уникнення півгодинного тижневого вивчення певного предмета або курсу СЗШ № 195 може планувати його вивчення концентровано (впродовж чверті, семестру, навчального року).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальні плани зорієнтовані на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

11 клас

Освітня програма III ступеня (11 клас) (профільна середня освіта) створена на основі Типової освітньої програми ЗЗСО III ступеня, розробленої на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 24 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти», затвердженої наказом МОН України від 20.04.2018 №406 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня».

Освітня програма профільної середньої освіти СЗШ № 195 (далі - Освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт).

Освітня програма СЗШ № 195 визначає:

загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які подані в навчальному плані;

очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм; пропонується зміст навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН);

рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією Освітньою програмою.

Навчальним планом старшої школи (11 клас) передбачається реалізація освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети і курси за вибором. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову.

Години варіативної складової передбачаються на:

- збільшення годин на вивчення окремих предметів інваріантної складової;
- упродовження курсів за вибором;
- індивідуальні та групові заняття.

Якість загальної середньої освіти забезпечується через реалізацію інваріантної та варіативної складових навчального плану, які обов'язково фінансуються з відповідних бюджетів.

Варіативність змісту профільної середньої освіти реалізується також через запровадження в навчальних програмах резервного часу, що створює простір для задоволення освітніх потреб учнів, вирівнювання їх досягнень, розвитку наскрізних умінь тощо.

З метою підготовки учнів до зовнішнього незалежного оцінювання введено індивідуально-групові заняття з предмету «Історія України», «Всесвітня історія», «Правознавство», «Людина і світ».

Навчальний план зорієнтований на роботу за п'ятиденним навчальним тижнем.

Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлюється відповідно до вимог чинних нормативних документів, що визначають санітарно-епідеміологічні вимоги до освітнього процесу та закладів освіти усіх форм власності.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 24 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Навчальний план старшої школи (11 клас) реалізує зміст освіти залежно від обраного профілю навчання (Філологічний напрям) та передбачає вивчення окремих предметів на одному із трьох рівнів, відповідно до таблиці:

- рівні стандарту — окремі предмети не є профільними чи базовими;
- академічному рівні — окремі предмети не є профільними, але є базовими (англійська мова);
- профільному рівні, який передбачає поглиблене вивчення відповідних предметів, орієнтацію їх змісту на майбутню професію (українська мова, українська література, історія України).

Профільність є ефективним засобом диференціації навчання у старшій школі, вона має на меті забезпечити більш глибоку підготовку старшокласників у тій галузі знань і діяльності, до яких у них сформувались стійкі інтереси і здібності.

Вивчення екології у 11-А класі буде здійснюватись разом з біологією.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту". Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 20.02.2002 № 128, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами). Згідно з рішеннями місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при наповнюваності, меншій від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

кадрове забезпечення освітньої діяльності відповідає профілю, маємо високого рівня педагогів гуманітарних предметів;

навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності відповідає державним програмам, затвердженим МОН України;

моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей) плануємо відповідно графіка внутрішкільного контролю та моніторинг посеместрового бала.

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

оновлення методичної бази освітньої діяльності планується через систему роботи методичних об'єднань, педагогічні ради та психолого-педагогічні семінари;

контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення через накази по школі, в яких визначаємо як позитивні, так і негативні сторони і плануємо заходи корекції;

моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти запланований у планах роботи психолога та соціального педагога;

створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників через систему післядипломної освіти педагогів, веб-платформи та форми методичної роботи.

ЦІЛІ ТА ЗАДАЧІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ШКОЛИ

Загальні очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Очікувані результати
1	Спілкування державною мовою	Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невірних іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас. Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань. Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;

		<p>здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб.</p> <p>Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою.</p> <p>Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.</p>
3	Математична компетентність	<p>Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.</p> <p>Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.</p> <p>Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації</p>
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями.</p> <p>Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях</p> <p>Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу</p>
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень.</p> <p>Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач.</p> <p>Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів</p>
6	Уміння вчитися впродовж життя	<p>Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організувати та планувати свою</p>

		<p>навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість.</p> <p>Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності.</p> <p>Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії</p>
7	Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.</p> <p>Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)</p>
8	Соціальна і громадянська компетентності	<p>Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані.</p> <p>Ставлення: ошадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання соціального змісту</p>
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	<p>Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).</p> <p>Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.</p> <p>Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва</p>
10	Екологічна грамотність і	<p>Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати</p>

здорове життя	<p>правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання.</p> <p>Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо.</p> <p>Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя</p>
---------------	---

Виокремлюються в навчальних програмах такі наскрізні лінії ключових компетентностей:

- «Екологічна безпека й сталий розвиток»,
- «Громадянська відповідальність»,
- «Здоров'я і безпека»,
- «Підприємливість і фінансова грамотність».

Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища. Наскрізні лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

- організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;
- окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються міжпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;
- предмети за вибором;
- роботу в проектах;
- позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
-----------------	------------------------

Екологічна безпека й сталий розвиток	<p>Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.</p> <p>Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.</p>
Громадянська відповідальність	<p>Сприятиме формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</p> <p>Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.</p>
Здоров'я і безпека	<p>Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</p> <p>Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.</p>
Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).</p> <p>Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.</p>

Рекомендовані форми організації освітнього процесу

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- урок формування компетентностей;
- урок розвитку компетентностей;
- Урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- Урок корекції основних компетентностей;
- Комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (урок-дискусія, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки тощо.

III. МОДЕЛЬ ВИПУСКНИКА

Випускник Нової української школи, і середньої загальноосвітньої школа I-III ступенів № 195 ім.В.І.Кудряшова м. Києва зокрема – це особистість, патріот та інноватор.

- Цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення;
- патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення;
- інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя.

Освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни і патріоти, здатні до інновацій – ось загальна формула, до якої прагне школа і наша є не винятком. Стоячи на порозі великим змін, ми приймаємо їх і будуємо формулу «випускника» по максимуму, тому що віримо: ось хто поведе Україну в XXI століття.

Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще необхідно навчитися користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними установками учня, формують його життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Ключові компетентності – це ті якості, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань.

До ключових компетентностей, визначених Новою школою і педагогічною радою школи належать:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей у навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування вміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, вміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Усі перелічені компетентності однаково важливі й взаємопов'язані. Кожну з них діти набуватимуть послідовно, поступово під час вивчення різних предметів на всіх етапах освіти. Спільними для всіх компетентностей є такі вміння:

- вміння читати і розуміти прочитане;
- вміння висловлювати думку усно і письмово;
- критичне мислення;
- здатність логічно обґрунтовувати позицію;
- ініціативність;
- творчість;

- уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення;
- уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект;
- здатність до співпраці в команді.

Основою такої моделі є Концепція Нової української школи.

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальні плани передбачають реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети.

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Загальний обсяг годин по 1-х класах 805 годин/навчальний рік

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 2-4-х класів складає 2695 годин/навчальний рік:

для 2-х класів – 875 годин/навчальний рік,

для 3-х класів – 910 годин/навчальний рік,

для 4-х класів – 910 годин/навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах I ступеня в додатках №1- 2.

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 5-9-х класів закладів загальної середньої освіти складає 6020 годин/навчальний рік:

для 5-х класів – 1085 годин/навчальний рік,

для 6-х класів – 1190 годин/навчальний рік,

для 7-х класів – 1225 годин/навчальний рік,

для 8-х класів – 1260 годин/навчальний рік,

для 9-х класів – 1260 годин/навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальних планах – додатки № 3-4.

Загальний обсяг навчального навантаження здобувачів профільної середньої освіти для 10-11-х класів складає 2590 годин/навчальний рік:

для 10-х класів – 1260 годин/навчальний рік,

для 11-х класів – 1330 годин/навчальний рік.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані III ступеня- додатки № 5-8

Інваріативна складова навчального плану сформована на державному рівні й забезпечує реалізацію змісту шкільної освіти на рівні Державного стандарту.

Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлено відповідно до вимог Закону України «Про загальну середню освіту» з урахуванням санітарно-гігієнічних норм. Години фізичної культури в 1-11 класах не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження, що передбачено наказом Міністерства освіти і науки України від 10.06.2011 № 572, накази № 405,406,407,408 від 20.04.2018, наказ від 02.07.2014 № 780 «Про затвердження Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів».

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту».

При визначенні гранично допустимого навантаження учнів початкової школи враховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну (скорочену) тривалість уроків у 1 класі – 35 хвилин, у 2-4 класах – 40 хвилин, у 5-11 класах – 45 хвилин.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсую чого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп продовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».

Поділ класів на групи в експериментальних класах здійснюється при вивченні окремих предметів з мистецьких дисциплін та предметів художньо-ремісничого циклу, оскільки заняття потребують індивідуальних консультацій та спеціального обладнання, на заняття з образотворчого мистецтва, музичного мистецтва, мистецтва мовлення, рукоділля, ремесла, клас ділиться на групи, відповідно до чинних нормативів (додаток 1 до Наказу МОН України від 02.07.14 № 780).

**Години варіативної складової
використані на підсилення окремих предметів навчального плану:**

Клас	Предмет	кількість годин на тиждень
1-а	Англійська мова	+1
2-а,б	Українська мова	+1
2-а,б	Англійська мова	+1
3-а	Українська мова	+1
3-а	Англійська мова	+1
4-а	Українська мова	+1
4-а	Англійська мова	+1
5-а	Українська мова	+0,5
5-а	Англійська мова	+1
5-а	Історія України	+1
6-а	Українська мова	+0,5
6-а	Англійська мова	+2
7-а	Українська мова	+0,5
7-а	Англійська мова	+1
7-а	Історія України	+1
7-а	Хімія	+0,5
8-а	Українська мова	+1
8-а	Історія України	+0,5
8-а	Англійська мова	+1

9-а	Українська мова	+1
9-а	Історія України	+0,5
9-а	Географія	+0,5
10-а	Українська мова	+1
10-а	Англійська мова	+1
10-а	Історія України	+1,5
10-а	Географія	+0,5
11-а	Історія України	+0,5
11-а	Математика	+1

**Години варіативної складової
використані на підсилення окремих предметів навчального плану в
експериментальних класах (Б,В,Г):**

Клас	Предмет	К-ть годин на тиждень	Програма
1(В,Г)	Малювання форм	+1	Програма схвалена для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ПТЗО від 24.06.2014 № 14.1/12-Г-969)
2(Б,В)	Малювання форм	+1	Програма схвалена для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ПТЗО від 24.06.2014 № 14.1/12-Г-969)
3(Б,В)	Навколишній світ	+1	Програма для вальдорфських шкіл України для 1-4 класів «Навколишній світ», схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ПТЗО від 02.07.2013 № 14.1/12-Г-259)
4(Б,В)	Навколишній світ	+1	Програма для вальдорфських шкіл України для 1-4 класів «Навколишній світ», схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ПТЗО від 02.07.2013 № 14.1/12-Г-259)
6(Б)	Географія	+0,5	Програма для вальдорфських шкіл України для 5-9 класів «Географія», рекомендовано МОН України (лист МОН України від 30.03.2015 № 1/11-4502)
7(Б)	Географія	+0,5	Програма для вальдорфських шкіл України для 5-9 класів «Географія», рекомендовано МОН України (лист МОН України від 30.03.2015 № 1/11-4502)
8(Б)	Географія	+0,5	Програма для вальдорфських шкіл України для 5-9 класів «Географія», рекомендовано МОН України (лист МОН України від 30.03.2015 № 1/11-4502)
10(Б)	Музичне мистецтво	+1	Програми для вальдорфських шкіл України для 10-11 класів, Музичне мистецтво, схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ПТЗО від 14.08.2012 № 14.1/12-Г-215), К.: Генеза, 2012
11(Б)	Музичне мистецтво	+1	Програми для вальдорфських шкіл України для 10-11 класів, Музичне мистецтво, схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ПТЗО від 14.08.2012 № 14.1/12-Г-

Факультативи

Клас	Назва факультативу	Кількість годин	Програма
5-7б,в	Таємниці епосу	1 год.	Програми курсів за вибором і факультативів із зарубіжної літератури. 5 -7 класи загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання (Лист МОН України від 29.05.2015 № 14.1/12-Г- 333)
8-9(б)	Таємниці епосу	по 2 год.	Програми курсів за вибором і факультативів із зарубіжної літератури. 8-11 класи загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання (Лист МОН України від 29.05.2015 № 14.1/12-Г- 335)

Індивідуальні заняття та консультації

Клас	Предмет	Кількість годин
6-а	Історія України	1
8-а	Історія України	1
11-а	Історія України	1
11-а	Всесвітня історія	1
11-а	Правознавство	1
11-а	Людина і світ	1

В 10-а класі навчальні предмети «Алгебра» та «Геометрія» вивчаються інтегрованим курсом «Математика».

Освітня галузь «Мистецтво» в 5-а, 6-а, 7-а класах реалізується курсом «Мистецтво», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Художня культура».

Освітня галузь «Технології» в 5-а, 6-а, 7-а, 8-а, 9-а класах реалізується через предмет «Трудове навчання», «Інформатику».

Курс «Основи здоров'я» у 5-а, 6-а, 7-а, 8-а, 9-а класах вивчається як окремий предмет.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Великого значення на сьогоднішній день набуває аспект педагогіки партнерства між всіма учасниками освітнього процесу.

Педагогіка партнерства (співробітництва) ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості. Її метою бачимо створення нового гуманного співтовариства. Головним завданням педагогіки партнерства вбачаємо:

- подолання інертності мислення,

– перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

Це завдання реалізовується у спільній діяльності учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку школярів.

Принципи партнерства застосовуємо:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, вчителю необхідно використовувати в своїй роботі не тільки стандартні методи організації навчально-виховного процесу, але в більшій мірі виявляти ініціативу і будувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності. Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати цікаві й захоплюючі розповіді, відверту бесіду, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо.

Упродовж останніх років наполегливо працюємо на упровадження особистісно-орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму.

Дитиноцентризм розуміється як максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів.

Актуальними для нової української школи є такі ідеї дитиноцентризму:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання вільної незалежної особистості;
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

ПОКАЗНИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Одним з сучасних викликів цієї Освітньої програми є впровадження Державного стандарту початкової освіти, нових навчальних програм для 10-11 класів, які почнуть діяти у 2018-2019 навчальному році. Адже ці документи мають новий зміст, спрямований на формування компетентностей в учнів, дотриманням діяльнісного та компетентнісного підходів, реалізацією інтегрованого навчання та вперше формувального оцінювання в 1-х класах.

Всі ці параметри потребують особливої уваги як з боку адміністрації школи, так і з боку батьків, які перебувають з нами в партнерських відносинах.

До вимірювання також належать рівень виконання планів та програм, календарно-тематичне планування вчителя, а також професійно-діяльнісності якості педагогічних працівників. Особливу увагу приділити вчителям початкових класів.

Визначаємо критерії, що містять основні індивідуально-особистісні та професійно-діяльнісні якості, необхідні для успішного виконання стратегічної мети та завдань реформування початкової освіти:

- професійно-педагогічна компетентність – обізнаність із новітніми науково обґрунтованими відомостями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню дітей молодшого шкільного віку, 3 здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів початкової школи;

- соціально-громадянська компетентність – розуміння сутності громадянського суспільства, володіння знаннями про права і свободи людини, усвідомлення глобальних (у тому числі екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні, усвідомлення громадянського обов'язку та почуття власної гідності, вміння визначати проблемні питання у соціокультурній, професійній сферах життєдіяльності людини та віднаходити шляхи їх розв'язання, навички ефективною та конструктивною участі в цивілізаційному суспільному розвитку, здатність до ефективною командної роботи, вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягаючи компромісів;

- загальнокультурна компетентність – здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва, усвідомлення власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших;

- мовно-комунікативна компетентність – володіння системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальною діяльності, вміння вислуховувати, відстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркування та аргументації, розвиненість культури професійного спілкування, здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії (відповідних знань, вербальних і невербальних умінь і навичок залежно від комунікативно-діяльнісних ситуацій);

- психологічно-фасилітативна компетентність – усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я дитини, здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації;

- підприємницька компетентність – вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави;
- інформаційно-цифрова компетентність – здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Освітня програма класів, що працюють за вальдорфською педагогікою середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 195 ім. Кудряшова

Освітня програма класів, що працюють за вальдорфською педагогікою, (далі Вальдорфська освітня програма) розроблена відповідно до Закону України «Про освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти», постанови Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти» та постанови Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 № 24 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти», на виконання наказу МОН України від 15.09.2014 № 1044 «Про завершення узагальнюючого науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» та впровадження педагогічної системи «Вальдорфська школа» у загальноосвітніх навчальних закладах», у відповідності до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом МОН України від 07.11.2000 № 522 (у редакції наказу МОН України від 11.07.2017 № 994), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.09.2017 за № 1171/31039.

Вальдорфська освітня програма використовується у класах, що працюють за вальдорфською педагогікою (далі – вальдорфські класи), відповідно до наказу МОНмолодьспорту України від 24.12.2012 № 1479 «Про проведення на базі середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 195 ім. В.І. Кудряшова м. Києва дослідно-експериментальної роботи за темою «Формування цілісного освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу засобами вальдорфської педагогіки», враховує результати дослідно-експериментальної діяльності, схвалені наказом МОН України від 24.02.2016 № 155 та листом ІМЗО від 10.07.2018 № 22.1/10-2335, та використовує матеріали Освітньої програми першого циклу початкової освіти за вальдорфською педагогікою (автори-упорядники Д. Ю. Косенко та О. І. Мезенцева), яка відповідно до листа ДСЯО від 24.05.2018 № 01-22\328 відповідає вимогам Державного стандарту початкової освіти, Навчальних програм для 1-4 класів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів України (лист ІТЗО від 02.07.2013 № 14.1/12-Г-258); Навчальної програми для 1-4 класів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів України «Малювання

форм» (лист ПТЗО від 24.06.2014 № 14.1/12-Г-969); Навчальних програм для 5-9 класів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів України (листи МОН України від 30.03.2015 № 1/11-4502, від 17.06.2015 № 1/11-8382, від 28.09.2015 № 1/11-14064, від 01.10.2015 № 1/11-14387, від 02.10.2015 № 1/11-14476, № 1/11-14477, № 1/11-14478, від 13.10.2015 № 1/11-14998, № 1/11-15000, № 1/11-15001, від 20.10.2015 № 1/11-15185, від 21.10.2015 № 1/11-15298, від 12.11.2015 № 1/11-16456), Навчальних програм для 10-11 класів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів України (лист ПТЗО від 14.08.2012 № 14.1/12-Г-215) та Типового навчального плану Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів (наказ МОН України від 02.07.2014 № 780), які відповідно до листа МОН від 20.04.2018 № 1\9-254 не втратили чинності.

Вальдорфська освітня програма ґрунтується на засадах вальдорфської педагогіки, визначених «Основними характеристиками (критеріями) вальдорфської освіти», затвердженими Internationale Konferenz der Waldorfpädagogischen Bewegung (Naager Kreis) (Міжнародний форум Штайнер/Вальдорфської освіти (Гаазьке Коло)) та використовує матеріали до навчальних планів та програм Вальдорфських шкіл К. Штокмайєра та Т. Ріхтера.

Вальдорфська освітня програма визначає:

- ідейні засади та принципи діяльності закладів освіти, що працюють за вальдорфською педагогікою;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;
- форми організації освітнього процесу;
- систему внутрішнього забезпечення якості освіти;
- форми спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу;
- загальну характеристику змісту початкової освіти та взаємозв'язки (інтеграція) освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо;
- навчальні плани для 1, 2-4, 5-9 та 10-11 вальдорфських класів;

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ідейні засади

Вальдорфська педагогіка – гуманістична система навчання та виховання дитини, створена на початку 20 століття, яка на сьогодні є загально визнаною та динамічно розвивається в усьому світі. Вальдорфська школа як практична реалізація імпульсів духовно-наукового людинознавства – антропософії Рудольфа Штайнера – будується на концепції, у центрі якої стоять ідеї про сутність людини, про закони розвитку людини та суспільства в цілому. Засновуючись на антропософському уявленні про людину як істоту, яка є не тільки продуктом спадкових факторів та впливу середовища, а істоту, що визначається насамперед індивідуальним духовним принципом, особистим «Я», вальдорфська педагогіка вбачає *сутність освітнього процесу* не тільки в передачі соціального досвіду дорослими та засвоєння його дітьми, а головним чином у всебічному розвитку, відповідно внутрішнім потребам особистості на різних вікових етапах, через гармонійне поєднання та вдосконалення мисленневих, емоційних і вольових функцій у процесі пізнавального та емоційно-вольового опрацювання навчального матеріалу. Учень / учениця Вальдорфської школи не просто сприймає матеріал на когнітивному рівні, але переживає його в особистісному, концептуальному плані. Ідея «співпереживання у навчанні» створює передумови для глибокої інтеграції навчання, виховання та розвитку особистості дитини. Навчання у Вальдорфській школі має практичну, життєву спрямованість, його теоретичні аспекти постійно пов'язуються з конкретними життєвими реаліями, що сприяє ефективній соціальній адаптації учнів.

Головною метою вальдорфської педагогіки є світоглядне, соціальне і професійне самовизначення кожної окремої особистості в контексті усвідомлення власної індивідуальної свободи та відповідальності.

Ідеї вальдорфської педагогіки співзвучні як з кращими гуманістичними традиціями української педагогіки, так і з сучасними концепціями розвитку освіти.

Принципи

Базуючись на принципах Державного стандарту початкової освіти (презумпція талановитості дитини, цінність дитинства, радість пізнання, розвиток особистості, здоров'я та безпека), Вальдорфська освітня програма реалізує систему взаємопов'язаних соціофілософських і загальнопедагогічних *принципів* діяльності Вальдорфських шкіл.

Соціофілософські принципи вальдорфської педагогіки є метасвітоглядними, оскільки носять загальнолюдський характер, а саме:

1. **Гуманістична спрямованість** – визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток та прояв своїх здібностей.

2. **Принцип демократизації** передбачає усунення авторитарного стилю виховання, гуманізацію взаємин між вихователями і вихованцями, їх співробітництво, охоплює усі рівні управління та структури освітнього процесу.
3. **Принцип поєднання національного та загальнолюдського** – вихід до загальнолюдського через вивчення національної та світової культури.
4. **Принцип релігійної толерантності** – не пропагувати жодної релігійної конфесії, але залучати до змісту освітнього процесу загальнолюдські надбання світової духовної культури.
5. **Принцип гармонізації родинного та суспільного виховання** передбачає єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості, психолого-педагогічний супровід родинного виховання як важливої ланки виховного процесу і забезпечення просвіти батьків з метою підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності та педагогічної культури.
6. **Принцип поєднання соціального та індивідуального:** формування самостійної, самодостатньої особистості, яка вміє поважати та відчувати потреби оточення і позитивно впливати на розвиток та реалізацію інших людей. Необхідною передумовою для втілення цього принципу є розуміння важливості співпраці педагогів, батьків та оточення.
7. **Принцип свободи у самовизначенні.** Кінцева мета виховання – світоглядне, соціальне і професійне вільне самовизначення кожної окремої особистості в контексті культурного усвідомлення своєї індивідуальної свободи і відповідальності.

Загальнопедагогічні принципи вальдорфської педагогіки, створюючи теоретичну і практичну базу реалізації виховання на основі втілення в освітню практику пріоритету людинопізнання, забезпечують послідовність і безперервність процесу виховання й навчання, постійну динаміку освітнього процесу, реалізуються на власне антропософських підходах до пізнання природи людини:

1. **Принцип дитиноцентризму** - вибір змісту та методів виховання й навчання з орієнтацією насамперед на конкретну дитину, на актуальний стан конкретної групи дітей та перспективи саме їхнього розвитку. Індивідуальний підхід до кожного учня, урахування темпераменту, особистих якостей, конкретних сімейних обставин тощо.
2. **Принцип поваги до особистості дитини**, до її почуттів, здібностей та потенційних можливостей. Педагог уникає способів мотивації до навчання, що ґрунтується на егоїзмі, честолюбстві та страху.
3. **Принцип цілісного охоплення природи людини** – принцип побудови освітнього процесу на основі антропологічної науки про цілісність психічного, духовного і фізичного ества людини та розуміння органічних метаморфоз.
4. **Принцип вікової відповідності.** Закони духовного і фізичного розвитку, процеси, зміни, які відбуваються у внутрішньому світі дитини на кожному етапі, слугують головними орієнтирами освітньої діяльності.

5. **Принцип різнобічності й гармонійності:** гармонійне поєднання факторів розвитку інтелектуальних, почуттєвих та вольових якостей особистості.
6. **Принцип наступності** означає проходження ряду етапів, протягом яких поступово ускладнюються й урізноманітнюються зміст та напрями освітньої діяльності.
7. **Принцип пов'язаності з життям:** навчання повинно мати практичне спрямування, діяльнісний підхід, виховна та навчальна робота повинні мати постійний зв'язок з реаліями і ритмами оточення.
8. **Принцип обов'язкового чуттєвого переживання** передбачає поєднання пізнавального та емоційно-вольового опрацювання дітьми матеріалу, що подається.
9. **Принцип педагогічної свободи вчителя:** творче використання освітніх програм, свобода у виборі навчального матеріалу, що відповідає особливостям конкретного класу й тим проблемам, які прагне вирішити педагог.

Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за Вальдорфською освітньою програмою

Для осіб, які можуть розпочати здобуття початкової освіти за вальдорфською педагогікою (за А. Гончаренко, Н. Дятленко)¹

Державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років, сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи подано в Базовому компоненті дошкільної освіти. Вальдорфська педагогіка, беручи до уваги зазначені характеристики, орієнтується на рівень загального психофізіологічного розвитку дитини – «шкільну зрілість» – морфологічний, функціональний і психічний її розвиток, при якому вимоги систематичного навчання не будуть надмірними та не приведуть до порушення здоров'я. Зовнішніми показниками формування тілесних структур дитини першого семиліття є такі: заміна молочних зубів на постійні та зміна форми дитячої щелепи; поява нових рис у зовнішньому вигляді, зокрема, зримої видовженості та худорлявості тіла; зміцнення кістково-м'язової системи; становлення однозначного домінування правої чи лівої сторони; поліпшення координації рухів у просторі (хоча тонка та точна координація м'язів руки розвинена ще недостатньо), координація рук і зору, визрівання сенсомоторики.

Показники фізичного розвитку дітей 6 і 7 років, що свідчать про шкільну зрілість

Вік	Кількість постійних зубів	Зріст, см		Вага, кг	
		хлопчики	дівчатка	хлопчики	дівчатка
6 років	1-6	111-121	111-120	19,7-24,1	19,0-23,6
7 років	5-10	118-129	118-129	21,6-27,9	21,5-27,5

¹ Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою: автори-упорядники А. М. Гончаренко, Н. М. Дятленко. – К. : Гілея, 2014 – 218 с.

До основних показників шкільної зрілості відносять: *емоційну-вольову зрілість*, що виявляється в певній емоційній стійкості; здатності адекватно реагувати на ситуації, події, людей; вмінні орієнтуватися в емоційних станах і настроях оточення, брати їх до уваги, регулювати свою емоційну поведінку, стримувати небажані прояви; мінімізації імпульсивних реакцій та поступовому переходу від домінування мимовільних форм психічної діяльності та поведінки до форм довільних. При цьому реальність сприймається та пізнається дитиною, насамперед, через власні почуття.

Соціальна зрілість – здатність дитини виявляти соціальну активність (уміння і готовність ініціювати спілкування з дорослими та однолітками, налагоджувати спільну діяльність, узгоджувати власні дії з іншими, допомагати, довіряти, співчувати, співпереживати, бути вдячним, виявляти почуття обов'язку, відповідальності) та розвинене почуття «Я» – самоповагу, впевненість і довіру до себе, готовність до подолання труднощів.

Розумова зрілість – диференційоване та аналітичне сприймання, довільна увага, образне мислення (мисленнєві операції сформовані недостатньо), добра механічна пам'ять (мимовільне запам'ятовування залишається домінуючим), розвинена уява, що спирається на реальність і має не тільки відтворюючий, а й творчий характер; наявність елементарних знань про природу, людей, культуру, саму себе.

Для осіб, що розпочинають навчання за Вальдорфською освітньою програмою в інших класах

До інших вальдорфських класів приймаються учні за результатами співбесіди з учнем\ученицею та батьками або особами, що їх замінюють. Головними критеріями до здобувача освіти є відповідність віковій палітрі класу, до якого приймається учень\учениця, та сформованість навчальних компетенцій, передбачених Вальдорфською освітньою програмою. Метою співбесіди з родиною є роз'яснення ідейних засад вальдорфської педагогіки, принципів діяльності закладів освіти, що працюють за вальдорфською педагогікою, та особливостей формування навчальних компетенцій учнів на кожному етапі становлення особистості, яка росте та розвивається, передбачених Вальдорфською освітньою програмою. План співбесід розробляється робочою групою Методичної комісії вальдорфських класів.

Форми організації освітнього процесу

Вальдорфська педагогіка розглядає 1–9 класи як єдиний великий період, який, у свою чергу, розподіляється на три якісно різні етапи: 1–3, 4–6, 7–9 класи. Ця єдність і водночас диференціація істотно позначаються як на змісті, так і на методах, прийомах навчання і формах організації освітнього процесу. Таким чином, важлива особливість Вальдорфської школи полягає у відсутності різких переходів між різними ступенями навчання. Вони відбуваються плавно, без швидких змін у характері та організації навчання. Кожний наступний ступінь пов'язується з попереднім, що створює комфортні умови для учнів. Така плавність відповідає

сучасним тенденціям розвитку системи освіти щодо навчання у початковій школі. У багатьох країнах здійснено перехід до 6-річної початкової школи зі збереженням одного вчителя, що викладає всі загально-навчальні предмети.

У Вальдорфській школі основний учитель супроводжує дітей протягом 8 років їхнього навчання, до періоду статевої зрілості, що дає змогу учням пройти вікові кризи більш гармонійно, адже особистісний емоційний зв'язок з учителем має істотне значення. Досвід роботи підтверджує, що викладання загальноосвітніх предметів одним учителем *можливе* за умови достатньо високого рівня професійної фахової підготовки. Цьому сприяє і співробітництво з колегами: вчителями іноземних мов, технологій, фізичної культури, евритмії. Усі вчителі, що працюють з класом, створюють групу — «колегію класу», яка на

своїх радах обговорює важливі питання освітнього процесу та координує спільні проекти.

Характерною ознакою вальдорфської педагогіки є те, що побудова освітніх програм здійснюється відповідно до ритму навчального року, тижня і навіть дня, що сприяє раціональному використанню періодів готовності до сприймання, руху і спокою. Це дає змогу істотно знизити рівень напруги і зберегти здоров'я дітей. Теоретичні, практичні й художні можливості навчального матеріалу використовуються у такий спосіб, щоб забезпечити заплановану зміну етапів уроку.

Методика навчання побудована на ритмічній зміні трьох фаз:

Фаза пізнання — переживання, спостереження, експериментування.

Фаза розуміння — спогади, описи, характеристики, замальовки.

Фаза оволодіння матеріалом — переробка, аналіз, узагальнення.

При цьому слід зазначити, що досягнення третьої фази здебільшого не відбувається в межах одного уроку. Після переживання та опису зазвичай настає пауза, коли учень / учениця активно опрацює і засвоє матеріал, а узагальнення матеріалу та якісний крок у вивченні теми відбувається наступного дня.

Особливістю організації освітнього процесу Вальдорфської школи є врахування кількості «епохальних» і щотижневих уроків при розрахунках щотижневого та річного розподілу годин певних предметів. Метод *епохально-інтегрованого викладання* передбачає протягом 2–4 тижнів розпочинати навчальний день учнів з вивчення певного навчального предмету на «*Головному уроці*»², тривалість якого 70 (35+35) хв. для 1 кл., 80 (40+40) хв. для 2 кл., 90 (45+45) для 3-11 кл. Ритм роботи на цьому уроці будується таким чином, що час концентрації саме на навчальному матеріалі не суперечить п.5 статті 16 Закону України «Про загальну середню освіту» та Листу Міністерства освіти України від 27.10.1999 № 1/9-419 «Про тривалість уроків у початковій школі».

«*Головний урок*» у Вальдорфській школі включає такі структурні компоненти: узагальнення матеріалу попереднього дня, обговорення експериментів, пошук

---

² *Die Hauptunterricht* – в перекладі з нім. «*Головний урок*» – поняття, властиве дидактиці Вальдорфської школи.

пояснень або законів, введення нового матеріалу через активну діяльність учнів, самостійна робота з метою перевірки, групова робота тощо. При цьому важливим є оптимальний відбір комплексу методів, що забезпечують розвиток мислення, почуттів, волі як протягом навчального дня, так і впродовж «епохи» в цілому.

«Головний урок» умовно ділиться на 3 етапи:

- *ритмічна частина* тривалістю близько 15–20 хвилин. Учні, в залежності від віку та педагогічних задач, виконують рухово-ритмічні, мовно-рецитативні, сенсорно-регулятивні, музичні, художні, математичні вправи, дидактичні ігри, соціальні вправи, у старших класах проводять диспути, дискусії тощо. Ця частина уроку має велике значення для розвитку емоційно-вольової сфери, соціальних навичок учнів і, разом з тим, зміст ритмічної частини, як правило, пов'язаний зі змістом епохи, що дає можливість систематично, протягом року повторювати і закріплювати навчальний матеріал;
- *основна частина* – це концентрація на навчальному матеріалі тривалістю близько 35–40 хвилин у 1–4 класах, до 55 хвилин у 5–9 класах, 60–70 хвилин у 10–12 класах. Друга частина уроку власне і є предметом епохи, в ході якої також має місце ритмічна зміна видів діяльності, спрямованих на сприймання та засвоєння учнями навчального матеріалу, виконання самостійних вправ, в ході яких учні мають можливість формувати практичні навички та уміння;
- *розповідь* (близько 10–15 хвилин) вчителем різноманітних за жанром історій, з урахуванням психолого-вікових особливостей учнів, що передбачені змістом програми або історії морального спрямування, чи у середніх та старших класах доповіді учнів, презентації рефератів, індивідуальних проєктів тощо (до 30 хвилин). Матеріалом для цих розповідей є оповідання, казки та легенди в молодших класах; історії, що пов'язані з відкриттями, винаходами, біографіями видатних особистостей у середніх класах або матеріал, що самостійно готують учні безпосередньо до теми уроку в старших класах.

Таким чином, метод *епохально-інтегрованого викладання* передбачає наявність *наскрізної складової* усіх «епох» (*ритмічної частини* уроку та *розповіді* учителя), де у гармонійній взаємодії об'єднуються *усі* освітні галузі, та *основної частини*, що присвячується концентрації на вивченні навчального матеріалу даної «епохи» (математики, мови, краєзнавства тощо).

Метод епохально-інтегрованого викладання, наявність «Головного уроку» та наявність у Вальдорфській освітній програмі художньо-ремісничого циклу предметів дає можливість уникнути перевтомлення учнів: розумове навантаження ритмічно змінюється художньо-ремісничою діяльністю, що поповнює фізичні й творчі сили дитини. Починаючи з третього класу, учні залучаються до навчальної практики, яка проходить у вигляді, так званих, «виїзних епох», коли всі класи, згідно з навчальною програмою, займаються практичною роботою відповідно віку.

Епохально-інтегрований метод містить у собі багато можливостей для здійснення міжпредметних зв'язків та розвитку усного мовлення, підвищує ефективність уроку, значно скорочує години при викладанні деяких тем, дозволяє

продуктивніше вибудувувати систему домашніх завдань. Освітній процес за вальдорфською методикою викладання забезпечує в рівній мірі реалізацію усіх освітніх галузей.

Відповідно до особливостей методики, освітній процес за вальдорфською педагогікою протягом року супроводжується проведенням навчальних виїзних екскурсій, мистецьких проєктів, щорічних вистав, шкільних та міжшкільних проєктів, походів, практик тощо. У цій роботі педагоги керуються зміною пір року, сезонними святами, враховується також й те, що внутрішня активність дітей підвищується восени, поглиблюється з наближенням зими і знижується навесні, коли діяльність спрямовується назовні. Сезонний ритм береться до уваги як у процесі вивчення навчальних предметів, так і під час підготовки традиційних шкільних свят.

Після *«Головного уроку»* проводяться уроки тижневого циклу, що вимагають ритмічного повторення та систематичних вправ: іноземні мови, евритмія, фізична культура, музика, художньо-практична діяльність: рукоділля, живопис та ліплення, які організуються в традиційному хронометражі: для 1 кл. – 35 хв., 2 кл. – 40 хв., 3-11 кл. – 45 хв. В усіх навчальних предметах використовується *інтегративний підхід*, тобто уроки ритмічного повторення, відповідно до специфіки навчального предмету, використовують за основу структуру *«Головного уроку»*, поєднуючи художні елементи, соціальні вправи, мовно-рецитативні, ритмічні та дидактичні ігри, музичні елементи тощо.

Слід також зазначити, що в освітньому процесі за вальдорфською педагогікою обмежено використовуються підручники й аудіовізуальні засоби у зв'язку з тим, що вони можуть послабити контакт між учителем та учнями, знизити власну творчу активність дітей. Частіше використовуються книги для читання, першоджерела, збірки текстів, власні записи. У зошитах *«епох»* учні самі структурують інформацію, роблять замальовки, виконують творчі завдання, створюючи у такий спосіб власні підручники.

Система внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості передбачає:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг навчального поступу здобувачів освіти.

Завданнями системи внутрішнього забезпечення якості освіти є:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за реалізацією освітнього процесу;
- моніторинг та оптимізація стану соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- розробка рекомендацій щодо покращення якості освітньої діяльності;

– створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Педагогами вальдорфських класів у рамках дослідно-експериментальної діяльності була створена та реалізована *Система удосконалення педагогічної майстерності*, яка включає наступні компоненти:

Педагогічні конференції – регулярні, щотижневі (щочетверга) зустрічі усіх педагогічних працівників. Метою таких зустрічей є, за рекомендаціями Штайнера, вивчення людинознавства, удосконалення педагогічної майстерності через спільну педагогічну роботу. Це місце, куди сходяться всі нитки життя і діяльності шкільного організму. Ці конференції збираються не для вирішення адміністративних питань, вони є *поточною вищою школою для вчителів*, постійно діючою педагогічною семінарією. Тут обговорюються фундаментальні питання педагогіки, методики та дидактики, психології, антропології розвитку, обмінюється весь практичний досвід навчальної та виховної роботи, аналізуються характери і темпераменти дітей, тут відбувається самонавчання, самовиховання та саморозвиток вчителів, практичний досвід переходить в пізнання. Важливою умовою є відкритість та свобода кожного учасника колегії, ніхто не має права дорікати чи критикувати, це місце, де педагоги обмінюються думками, досвідом, досягненнями, а також невдачами, помилками, проблемами. У такий спосіб в колі педагогічної колегії Вальдорфської школи усі рівні (не важливо, ти досвідчений вчитель чи ні), кожен знає, що робить інший, думка кожного важлива.

Важливо зазначити, що такі педагогічні колегії мають свою структуру та складаються з наступних компонентів:

1 частина

Педагогічні читання - простір для саморозвитку в теоретичних підвалинах вальдорфської педагогіки. Філософські праці Р. Штайнера є непростими для опрацювання, а отже *Педагогічні читання* здійснюються за певною технологією.

2 частина

Психолого-педагогічні колегії-консилиуми «Розгляд дитини» - організаційна форма, в рамках якої відбувається розробка і планування психолого-педагогічного супроводу учня. *Колегія-консилиум* об'єднує інформацію про окрему дитину, якою володіють вчителі-предметними, класні керівники, шкільний медичний працівник, психолог, дефектолог, арт-терапевт, вихователь дитячого садка, який відвідувала дитина до школи, та ін. Такий розгляд дитини має свою чітку структуру та методику проведення, готується заздалегідь, як правило, класним вчителем (класним керівником), глибоко занурюючись у деталі, особливості розвитку дитини від народження. На основі цілісного бачення проблеми, розробляється загальна педагогічна стратегія психолого-педагогічних впливів.

Психолого-педагогічні колегії-консилиуми «Ретроспектива життєдіяльності класів» - організаційна форма, в рамках якої відбувається розробка і планування психолого-педагогічного супроводу визначених учнівських груп та класів. *Колегія-консилиум* об'єднує інформацію про окремий клас, ступінь (молодший, середній,

старший) школи, якою володіють вчителі-предметними, класні вчителі, вчитель групи подовженого дня, психолог, дефектолог. На основі цілісного бачення проблеми, розробляється загальна педагогічна стратегія роботи з класом.

3 частина

Організаційна. Тут обговорюються нагальні потреби школи: відбувається представлення нових вчителів, розробляються концепції шкільних свят, соціальних проєктів, створюються робочі групи з вирішення окремих задач, конфліктних ситуацій тощо. Дана частина засідання Педагогічної колегії є простором інформування та прийняття важливих організаційних рішень щодо життєдіяльності школи. На засідання для вирішення спільних завдань запрошуються представники Батьківського активу, педагоги інших шкіл та громадських об'єднань.

Педагогічні колегії класів. Проводяться у кожному класі 1 раз на чверть (за потребою зустрічі можуть бути більш регулярними). До складу такої колегії входять усі педагоги, які працюють в класі, психолог, терапевти. На засіданнях обговорюються вікові особливості учнів, тематичне наповнення навчального плану, погоджуються спільні проєкти, розглядаються складні ситуації класу, індивідуальні ситуації учнів, розробляється загальна педагогічна стратегія роботи з дитячим колективом.

Предметні методичні об'єднання, завданням яких є:

- актуалізація завдань предметів, що вивчаються, з позицій вальдорфської педагогіки,
- розробка окремих уроків;
- обмін власними методичними розробками та педагогічними знахідками;
- аналіз взаємовідвідування уроків та виховних заходів;
- організація різноманітних проєктів, участь в заходах різного рівня;
  - методичний супровід нових вчителів та епох класних вчителів спеціалістами;
- створення умов для методичного вдосконалення педагогічних працівників;
- висвітлення тематичної інформації.

Психолого-педагогічна майстерня, де вчителі діляться вдалим досвідом, досліджують феномени, моделюють ефективну взаємодію, апробують та адаптують соціальні вправи тощо.

Індивідуальні консультації організовуються за запитом педагогів у довільній формі.

Вільні педагогічні ініціативи – це простір для вільного обміну педагогічним досвідом та саморозвитку вчителів, відритий як для педагогів школи, так і для тих, кого цікавлять теми, що обговорюються (батьки, слухачі вальдорфського семінару, колеги з інших шкіл). Така вільна ініціатива може бути присвячена дослідженню загально-педагогічного питання, вивченню літератури, лекціям у контексті світоглядних питань тощо.

Художньо-практичні ініціативи – це простір для саморозвитку педагога через мистецтво, відритий як для педагогів школи, так і колег з інших шкіл, батьків,

слухачів вальдорфського педагогічного семінару (художні майстерні, живописні студії, архітектурні проекти тощо.)

Творчі об'єднання – вільні ініціативи, простір для саморозвитку вчителя, відкритий як для педагогів школи, так і для батьків, слухачів вальдорфського педагогічного семінару. Такі об'єднання можуть створюватись для постановки п'єси до свята, концерту, творчого вечора тощо. Так, наприклад, традицією кожної Вальдорфської школи є постановка п'єси «Різдвяна гра», яка стає центральним дійством зимових свят. Акторам стають вчителі, батьки та друзі школи. Незважаючи на те, що постановка цією вистави відбувається щороку, уся спільнота з нетерпіння чекає на неї, адже кожного разу акторський склад змінюється, а це означає, що можна побачити у виставі свого вчителя чи свою маму.

Робочі групи створюються для організації свят, відкритих заходів, конференцій тощо, є тимчасовим об'єднанням педагогів для виконання поставленої задачі. В завдання такої групи входить педагогічне осмислення цілей заходу, виховне наповнення, складання плану або сценарію, розподіл обов'язків між усіма педагогами, звернення за допомогою до адміністрації, батьків тощо.

Методичний тиждень проводиться двічі на рік - в кінці навчального року (червень) та перед початком нового (серпень) й складається з наступних компонентів: педагогічні читання, аналіз життєдіяльності та психолого-педагогічних особливостей класів (або ж планування року відповідно до вікових потреб учнів), опрацювання методичної теми, саморозвиток через художньо-практичну діяльність та соціальні ігри, обмін досвідом тощо. Така форма передбачає щоденну інтенсивну роботу (з 9.00 до 16.00) та є джерелом самовдосконалення, роботи з новими педагогами, самоаналізу та соціальної взаємодії вчителів.

Окрім зазначених вище форм організації методичної підтримки та саморозвитку вчителів на базі школи проводяться лекції та семінари з питань педагогіки, історії, культури тощо. Вчителі, як правило, щороку відвідують міжнародні семінари, конференції, конгреси з питань вальдорфської педагогіки, де створюється простір для міжнародного обміну досвідом. Часто школа сама стає організатором регіональних семінарів для підготовки вчителів для роботи у Вальдорфських навчальних закладів. Наразі педагогічним колективом розробляється система модульних семінарів для удосконалення викладання окремих предметів. Такі семінари за підтримки Асоціації вальдорфських ініціатив в Україні плануються бути всеукраїнськими.

Форми спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу

Від початку заснування Вальдорфська школа не розглядала бальну оцінку як мотивуючий чи стимулюючий засіб навчання. Оцінювання у вальдорфській педагогіці носить характер спостереження за навчальним поступом здобувачів освіти та має на меті: підтримати їхній розвиток, вибудувувати індивідуальну траєкторію розвитку учня / учениці, діагностувати досягнення на кожному з етапів

процесу навчання, виховувати ціннісні якості особистості, стимулювати бажання навчатися, уникати побоювання помилитися, формувати переконання у власних можливостях та здібностях.

У рамках дослідно-експериментальної діяльності була створена та реалізована нами впроваджувалась та корегувалась альтернативна **Система оцінювання особистісного розвитку (індивідуального поступу) учня**: «Характеристики» для учнів 1-4 класів, «Залікові листи» з визначенням рівня навчальних досягнень для учнів 5-8 класів, «Залікові листи» із зазначенням бальної оцінки для учнів 9-11 класів.

Робота учнів 1–4 класів оцінюється в процесі навчання вербально. При цьому враховуються досягнення здобувача освіти «відносного самого себе», оцінюється його / її індивідуальний прогрес. Кожен вчитель, враховуючи програму та виходячи з цілей викладання предмету, конкретизує задачі, що ставить перед учнем / ученицею, маючи на меті досягнення ним / нею конкретних вмінь чи засвоєння конкретних знань. Протягом епохи чи року, вчитель відслідковує виконання кожної задачі кожним конкретним учнем / ученицею. Контроль за виконанням задач відбувається у формі спостереження за його / її роботою в зошиті на уроці, перевірки виконання домашніх завдань, самостійних чи контрольних робіт, участю в індивідуальних та колективних проектах тощо. Доповнюється картина розвитку особистості учня / учениці описом його / її здатності до самостійної роботи, активності роботи в класі, описом особливостей темпераменту, соціальної включеності тощо. В кінці такого опису - коментар щодо індивідуального прогресу та рекомендації щодо подальшої роботи. У такий спосіб систематичне відстеження індивідуального розвитку здобувачів освіти у процесі навчання набуває формувального характеру.

На основі такого моніторингу для здобувачів освіти 1–4 класів наприкінці року складається розширена характеристика особистісного розвитку в усіх навчальних предметах, особливості його / її розвитку на даному етапі, соціальна ситуація та ін., яка може також містити індивідуальний вірш (байка чи казка), складений на основі рекомендацій Р. Штайнера, що слугує терапевтичним засобом для кожної конкретної дитини, та видається батькам.

Учні 5-8 класів отримують наприкінці семестру «Залікові листи» *особисто*, складені за тими самими критеріями, але у більш стислій формі. В таких листах вказуються «Рівні» досягнень, які відповідають рівням, визначеним МОН України, а саме:

- перший рівень — **початковий** (1-3 бали). Відповідь учня фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення;
- другий рівень – **середній** (4-6 балів). Учень відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності;
- третій рівень — **достатній** (7-9 балів). Учень знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно

застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням). Відповідь учня правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй бракує власних суджень;

- четвертий рівень – **високий** (10-12 балів). Знання учня є глибокими, міцними, системними; учень вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища і факти, виявляти й відстоювати особисту позицію.

Таке оцінювання, у разі необхідності, скажімо, при переведенні учня у іншу школу, що працює за традиційною системою, переноситься у таблиць та особову справу у вигляді балів.

Учні 9-11 класів отримують «Залікові листи» з рекомендаціями вчителів, але із зазначенням балів, у відповідності до **12-бальної** шкали (системи) оцінювання навчальних досягнень учнів, визначеної наказом МОН України від 21.08.2013 № 1222.

Задля більш ефективного спостереження за навчальним поступом учнів нами запроваджена система щодо формування оцінювання через зустрічі з родиною наприкінці навчального року в усіх класах. Починаючи з 6 класу на такі зустрічі запрошується й сам учень\учениця. Під час зустрічі формується актуальний стан розвитку та навчального поступу учня\учениці через опис педагогами, батьками, самоаналізу учня\учениці та визначається стратегія подальшого розвитку та\або подолання труднощів. В 9-11 класах нами запроваджено також поточний (1 раз на чверть) аналіз якості досягнень учнів через формування оцінки в індивідуальній співбесіді з учнем\ученицею у форматі: власний аналіз здобувача освіти, спостереження вчителя, результати поточного контролю та стратегія подальшої роботи. Результатом є не просто оголошення оцінки, а формування індивідуальної дорожньої карти.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ОСВІТИ ЗА ВАЛЬДОРФСЬКОЮ ПЕДАГОГІКОЮ

Зміст освіти за вальдорфською педагогікою розроблено на основі концептуальних засад педагогічної системи «Вальдорфська школа» Рудольфа Штайнера, корелюється з «Основними характеристиками (критеріями) вальдорфської освіти», визначеними Internationale Konferenz der Waldorfpädagogischen Bewegung (Haager Kreis) (Міжнародний форум Штайнер/Вальдорфської освіти (Гаазьке Коло)), базується на компетентнісному підході³, визначеному Державним стандартом освіти України.

Вальдорфську освітню програму спрямовано на реалізацію *компетентнісного підходу* до освіти, зокрема на досягнення на відповідному рівні результатів у розвитку таких *ключових компетентностей*:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної

---

³ Згідно з «Рекомендаціями Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя».

поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Вальдорфська освітня програма побудована із застосуванням діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі. Сукупність навчальних предметів, їх дидактична узгодженість для певних періодів розвитку дитини лежать в основі *«горизонтальної освітньої програми»*, яка за своїм задумом спрямована на визначення взаємозв'язків між предметами. Зміст такої «горизонталі» та дидактичні особливості навчання визначаються віковими особливостями здобувачів освіти. Проте головним орієнтиром для вчителя / вчительки є особистість конкретного учня / учениці, відповідно до рівня розвитку його / її інтелекту, емоційно-вольової сфери, темпераменту тощо.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель / вчителька визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні галузі

Вальдорфська освітня програма для **1 класу** використовує освітні галузі відповідно до тих, що надані Державним стандартом початкової освіти:

Мовно-літературна:

1.1. Українська мова і література, мови і літератури відповідних корінних народів і національних меншин

1.2. Іншомовна освіта

Математична

Природнича

Технологічна

Інформатична

Соціальна і здоров'язбережувальна

Громадянська та історична

Мистецька

Фізкультурна

Освітня галузь «Мовно-літературна» у Вальдорфській освітній програмі реалізується через інтегрований курс «Головний урок» (наскрізна складова та епоха «Письмо та читання») та навчальні курси «Іноземні мови» (англійська та німецька). Мета та загальні цілі Мовно-літературної освітньої галузі реалізуються також шляхом інтеграції мовно-рецитативних вправ, слухання історій та усного переказування, комунікативних вправ та інтерактивної взаємодії, мовної творчості (з дотримання норм української мови), ознайомлення з літературними творами тощо в інші інтегровані навчальні курси.

Освітня галузь «Математична» реалізується через інтегровані курси «Головний урок»: епохи «Математика» та «Малювання форм», а також частково інтегрується в інші навчальні курси.

Освітня галузь «Природнича» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях через спостереження за природою, проекти, практичні заняття, екологічні акції, вивчення поетичних та прозових творів художньої літератури тощо шляхом інтеграції.

Освітня галузь «Технологічна» реалізується через навчальні курси «Рукоділля», «Живопис та ліплення» та наскрізно в інтегрованому курсі «Головний урок».

Освітня галузь «Інформатична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних

заняттях шляхом формування навичок роботи з інформацією, опису логічних, послідовних дій, презентації власних ідей та/або результатів своєї діяльності за допомогою малюнків, текстів, музики тощо. Формування навичок роботи з цифровими пристроями та викладання інформатики як навчального предмету у Вальдорфських школах світу на рівні початкової освіти не здійснюється, що пов'язано з концептуальними засадами вальдорфської педагогіки щодо особливостей розвитку дитини, її потреб у тому чи іншому віці, які викладені у Листі-зверненні від ІАО (Міжнародної Асоціації Вальдорфської педагогіки в Центральній та Східній Європі).

Освітня галузь «Соціальна і здоров'язбережна» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях шляхом формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки, культури спілкування, морально-етичного виховання та духовного розвитку особистості, втілюються в проектній та позакласній діяльності.

Освітня галузь «Громадянська та історична» реалізується наскрізно в усіх навчальних курсах: як в інтегрованому курсі «Головний урок», так і в ритмічно повторювальних заняттях, через вивчення історії родини, міста, країни, долучення до родинних і шкільних традицій, підготовки до свят року, участь у громадських, шкільних, міжшкільних проектах, позакласних та виховних заходах тощо.

Освітня галузь «Мистецька» реалізується навчальними курсами «Живопис та ліплення», «Музика», «Евритмія» та пронизує наскрізно усі навчальні курси: як інтегрований курс «Головний урок», так і ритмічні заняття.

Освітня галузь «Фізкультурна» реалізується навчальними курсами «Рухливі ігри» та специфічним для Вальдорфських шкіл світу предметом «Евритмія» (Мистецтво руху). Окрім цього, рухово-ритмічні вправи є складовою ритмічної частини «Головних уроків» та ритмічно повторювальних занять.

Вальдорфська освітня програма передбачає наявність у Варіативній складовій Навчального плану початкової школи, що працює за вальдорфською педагогікою, «Додаткового уроку», де вчитель / вчителька, відповідно до освітніх потреб здобувачів освіти, організовує заняття, що супроводжують тематику «Головних уроків», підготовку проектів, репетиції вистав та інших творчих заходів, використовує час на навчальні екскурсії тощо.

Години курсів Фізкультурної освітньої галузі: «Рухливі ігри» та «Евритмія» (як предмету, пов'язаного з руховою активністю учнів) не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження.

В основу систематизації освітніх галузей **2-11 класів** покладено освітні галузі Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, а саме: «Мови і літератури», «Математика», «Природознавство», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Технології», «Основи здоров'я і фізична культура».

Освітня галузь «Мови і літератури» реалізується через навчальні предмети «Українська мова (мова і читання)» для 1-4 класів та «Українська мова і література

(інтегрований курс)» для 5-9 класів, «Українська мова» та «Українська література» для 10-11 класів «Іноземні мови» (англійська та німецька) для 1-11 класів, «Світова література» для 5-11 класів та «Мистецтво мовлення» для 5-9 класів.

Освітня галузь «Математика» реалізується через навчальний предмет «Математика» для 1-4 класів, «Малювання форм» для 1-4 класів, «Математика» для 5 класу, «Алгебра» та «Геометрія» для 6-11 класів.

Освітня галузь «Природознавство» та «Суспільствознавство» у 1-4 класах реалізується навчальним предметом «Навколишній світ» (інтегрований курс).

Освітня галузь «Природознавство» реалізується через навчальні предмети: «Біологія» (5-11 класи), «Географія» (5-11 класи), «Фізика» (6-11 класи), та «Хімія» (7-11 класи).

Освітня галузь «Суспільствознавство» реалізується навчальними предметами «Історія» («Всесвітня історія. Історія України» - інтегрований курс) у 5-11 класах, «Правознавство» у 9-10 класах.

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується навчальними предметами «Фізична культура» (1-11 класи) та специфічним для Вальдорфських шкіл світу предметом «Євритмія» (Мистецтво руху) для 1-11 класів.

Теми курсу «Основи здоров'я» щодо формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки, культури спілкування, морально-етичного виховання та духовного розвитку особистості інтегрується у зміст усіх предметів Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів, втілюються в проектній та позакласній діяльності, вносяться у план виховної роботи.

Заняття з курсу «Захист Вітчизни» проводяться наприкінці навчального року в рамках навчальної практики чи проектної діяльності учнів, у т. ч. з використанням навчально-методичної бази військових частин, відповідних кафедр вищих навчальних закладів, військових комісаріатів, оборонно-спортивних, військово-патріотичних оздоровчих таборів тощо.

Освітня галузь «Технології» реалізується через предмети «Рукоділья» для 1-4 класів, «Трудове навчання» (Рукоділья та ремесло) для 5-9 класів, «Ремесла та технології» для 10-11 класів та «Інформатика та інформаційні технології» для 9-11 класів.

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується навчальними предметами «Образотворче мистецтво» та «Музичне мистецтво» для 1-11 класів, «Історія мистецтв» 9-11 класів.

Викладання інформатики у Вальдорфських школах світу починається в 9 класі, що пов'язане з концептуальними засадами вальдорфської педагогіки щодо особливостей розвитку дитини, її потреб у тому чи іншому віці, які викладені у Листі-зверненні від ІАО (Міжнародної Асоціації Вальдорфської педагогіки в Центральній та Східній Європі).

Години варіативної складової можуть бути використані на підсилення окремих предметів навчального плану або на проведення індивідуальних та групових занять.

Факультативи

Клас	Назва факультативу	Кількість годин	Програма
5(б,в)	Зарубіжна література	1 год.	Програми факультативних курсів із світової літератури
6(б,в) 7(б,в)		2 год.	для 5-7 класів. Укладачі: Гнаткович Т.Д., Химинець А.А., Тонкошкурова Л.І. (Лист ІТЗО від 31.12.2014 № 14.1/12-Г-1925)
8(б) 9(б)	Зарубіжна література АНАЛІЗ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ	2 год.	Програма курсу за вибором для 8-9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів. <i>Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах (лист Інституту модернізації змісту освіти МОНУ від 22.12.2016 № 2.1/12-Г-893)</i>

Гранична наповнюваність класів встановлюється відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту». Відповідно до чинних нормативів (наказ МОН України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах») може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні окремих предметів, з мистецьких дисциплін та предметів художньо-ремісничого циклу, оскільки такі заняття потребують індивідуальних консультацій та спеціального обладнання.

Години предметів «Фізична культура» та «Євритмії» як предмету, пов'язаного з руховою активністю учнів, не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження

Вальдорфська освітня програма зорієнтована на роботу закладу освіти за 5-денним навчальним тижнем.

(складений за Навчальним планом «Освітньої програми першого циклу початкової освіти (1-2 класи) за Вальдорфською педагогікою» (Мезенцева О., Косенко Д.))
(лист МОН України від 20.04.2018 № 1/9-254)
Додаток 1

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ (ІНТЕГРАЦІЯ) ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

ТА НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ – 1 КЛАС (Вальдорфська педагогіка)

		Освітні галузі										
		Інваріантний складник										Варіативний складник
		Мовно-літературна, у тому числі:	I. Українська мова і література	II. Іноземна освіта	Математична	Природнича	Соціальна і здоров'язбережувальна	Громадянська та історична	Технологічна	Інформаційна	Мистецька	
Навчальні курси		315	245	70	140	140				70	105*	35
Головний урок в тому числі:	350											
- наскрізна складова	120	80			20				5	15		
- математика	80	10		65	5							
- письмо та читання	105	100			5							
- малювання форм	45			30	5				10			
Іноземна мова	105		70	10	20					5		
Живопис та ліплення	70	15		5	30				20			
Рукоділья	70	15		20	30				5			
Музика	70	15		5	15				25	10		
Евритмія	35*	5		5					5	20		
Рухливі ігри	70*	5			10					55		
Додатковий урок	35											35
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету**	805											
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження учня	20/700											

Директор школи

О.Пасічник

Додаток 2

Навчальний план для 1-А, 1-Б класів
на 2018/2019 навчальний рік

Мова викладання: українська

	Назва освітньої галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
			1-А,1-Б	
1.	Інваріантний складник			
	Мовно-літературна	Інтегрований курс «Навчання грамоти»	245/35	7+1
	Іншомовна	Англійська мова	70	2
	Математична	Математика	140	4
	Я досліджую світ	Я досліджую світ	105	3
	Технологічна	Трудове навчання	35	1
	Мистецька	Музичне мистецтво	35	1
		Образотворче мистецтво	35	1
	Фізкультурна	Фізична культура	105	3
	Разом:		700+105	20+3
2.	Варіативна складова			0
	Сумарне навантаження		805	23
	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		700	20
3.	Всього фінансується (без урахування поділу класів на групи)		805	23

Директор школи

О.Пасічник

(складений за Навчальним планом «Освітньої програми першого циклу початкової освіти (1-2 класи) за Вальдорфською педагогікою» (Мезенцева О., Косенко Д.))
(лист МОН України від 20.04.2018 № 1/9-254)

**Навчальний план першого циклу початкової освіти
за вальдорфською педагогікою для закладів освіти
з українською мовою навчання для 1 класу**

Навчальний курс	Навчальні предмети	Кількість годин на рік/тиждень
		1-В
Інваріантний складник		
Головний урок, в тому числі		350/10
	Наскрізна частина	120
	Математика (епоха)	80
	Письмо та читання (епоха)	105
	Малювання форм (епоха)	45
Іноземна мова	Перша іноземна мова	105/3
	Друга іноземна мова	
Живопис та ліплення		70/2
Рукоділья		70/2
Музика		70/2
Евритмія		35*/1
Рухливі ігри		70*/2
Варіативний складник:		
Додатковий урок**		35/1
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		805
Гранічно допустиме тижневе/річне навчальне навантаження учня		700/20

*Години курсів «Рухливі ігри» та «Евритмія» не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

**Додатковий урок призначено для вивчення окремих тем різних освітніх галузей, проведення навчальних проєктів, екскурсій.

Директор школи

О.Пасічник

Навчальний план для 2-А,Б, 3-А, 4-А класів

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
		з українською мовою навчання		
		2-А,Б	3-А	4-А
Інваріантна складова				
Мова і літератури (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	7+1	7+1	7+1
	Англійська мова	2+1	2+1	2+1
Математика	Математика	4	4	4
Природознавство	Природознавство	2	2	2
Суспільствознавство	Я у світі	-	1	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	1	1
	Образотворче мистецтво	1	1	1
Технології	Трудове навчання	1	1	1
	Інформатика	1	1	1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	3	3	3
	Основи здоров'я	1	1	1
Разом		22+3	23+3	23+3
<i>Варіативна складова</i>		<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		22	23	23
Сумарна кількість навчальних годин і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		25	26	26

Директор школи

О.Пасічник

**Навчальний план для Вальдорфських класів (2-4 класи)
з навчанням українською мовою**

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
		2-В,Г	3-Б,В	4-Б,В
Інваріантна складова				
Мови і літератури	Українська мова (читання та письмо)	6	6	6
(мовний і літературний компоненти)	Перша іноземна мова	2	2	2
	Друга іноземна мова	2	2	2
Математика	Математика	3	3	3
	Малювання форм	1+1	1	1
Природознавство / Суспільствознавство	Навколишній світ (Природознавство та Суспільствознавство)	1	2+1	2+1
Мистецтво	Музичне мистецтво	2	2	2
	Образотворче мистецтво	2	2	2
Технології	Рукоділля	2	2	2
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	2	2	2
	Евритмія	1	1	1
Разом		22+3	23+3	23+3
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня (без урахування часу на заняття фізкультури та евритмії)		22	23	23
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		25	26	26

Директор школи

О.Пасічник

Навчальний план основної для 5-А, 5-Г, 6-А, 7-А, 8-А, 9-А класів

Освітні галузі	Предмети	Кількість годи тиждень				
		5-А, 5-Г	6-А	7-А	8-А	9-А
Інваріантна складова						
Мови і літератури	Українська мова	3,5+0,5	3,5+0,5	2,5+0,5	2+1	2+1
	Українська література	2	2	2	2	2
	Англійська мова	3+1	2+2	2+1	2+1	2
	Німецька мова	2	2	2	2	2
	Зарубіжна література	2	2	2	2	2
Суспільствознавство	Історія України	1+1	1	1+1	1,5+0,5	1,5+0,5
	Всесвітня історія	-	1	1	1	1
	Основи правознавства	-	-	-	-	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	1	1		
	Образотворче мистецтво	1	1	1		
	Мистецтво				1	1
Математика	Математика	4	4	-	-	-
	Алгебра	-	-	2	2	2
	Геометрія	-	-	2	2	2
Природознавство	Природознавство	2	-	-	-	-
	Біологія	-	2	2	2	2
	Географія	-	2	2	2	1,5+0,5
	Фізика		-	2	2	3
	Хімія	-	-	1,5+0,5	2	2
Технології	Трудове навчання	2	2	1	1	1
	Інформатика	1	1	1	2	2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	1	1
	Фізична культура	3	3	3	3	3
Разом		28+3	30+3	32+3	32+3	33+3
Варіативна складова		0	1	0	1	0
<i>Додатковий час на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації</i>		-	1	-	-	-
<i>Індивідуальні заняття та консультації з історії України</i>		-	1	-	1	-
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		28	31	32	33	33
Всього фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		28+3	31+3	32+3	33+3	33+3

Директор школи

О.Пасічник

Навчальний план для Вальдорфських класів (5-9 класи)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		5-Б,В	6-Б,В	7-Б,В	8-Б	9-Б
Інваріантна складова						
Мови і літератури	Українська мова та література	4	4	4	4	4
	Зарубіжна література	2	2	2	2	2
	Англійська мова	2	2	2	2	2
	Німецька мова	2	2	2	2	2
	Мистецтво мовлення	1	1	1	2	-
Суспільствознавство	Історія	2	2	2	2	2
	Правознавство (практичний курс)					0,5
Мистецтво	Музичне мистецтво	2	2	2	2	2
	Образотворче мистецтво	2	2	2	2	2
	Історія мистецтв					0,5
Математика	Математика	3				
	Алгебра		2	2	2	2
	Геометрія		1	2	2	2
Природознавство	Біологія	1	1	1	1	1,5
	Географія	1	1,5+0,5	1,5+0,5	1+0,5	1,5
	Фізика		1	1	1,5	2
	Хімія			1	1	1
Технології	Рукоділля	2	2	2	2	1
	Ремесло	2	2	2	2	2
	Інформатика					1
Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	2	2	2	2	2
	Евритмія	1	1	1	1	1
Разом		26+3	28+3	30+3	31+3	31+3
Варіативна складова)						
Додатковий час на навчальні предмети (варіативна складова)		2	2	2	2	2
Мій Київ		1				
Факультатив з зарубіжної літератури "Таємниці епосу"		1	2	2	2	2
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня (без урахування часу на заняття фізкультури та евритмії)		28	31	32	33	33
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету		31	33	35	36	36

Директор школи

О.Пасічник

Навчальний план для 10-А класу
(профільні предмети – українська мова, історія України)

Предмети	Кількість годин на тиждень у класах
Базові предмети	10-А
Українська мова	4
Українська література	2
Зарубіжна література	1
Англійська мова	2+1
Історія України	3
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта: Людина і світ	2
Математика(алгебра і початки аналізу, геометрія)	3+1
Біологія і екологія	2
Географія	1,5+0,5
Фізика і астрономія	3
Хімія	1,5
Фізична культура	3
Захист Вітчизни	1,5
Вибірково - обов'язкові предмети	
Інформатика	2
Мистецтво	1
Разом	33+3
Гранично допустиме навантаження на учня	33
Всього фінансується (без урахування поділу на групи)	36

Директор школи

О.Пасічник

**Навчальний план для Вальдорфських класів (10-11 класи)
з навчанням українською мовою**

Д ю р е к т о р ш к о л и	Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
			10-Б	11-Б
Інваріантна складова				
Т о р ш к о л и	Мови і літератури	Українська мова	2	2
		Українська література	2	2
		Зарубіжна література	2	2
		Англійська мова	2	2
		Німецька мова	2	2
ю л	Суспільствознавство	Громадянська освіта: Правознавство	0,5	-
		Всесвітня історія. Історія України	3	3
М і с т е ц т в о	Мистецтво	Музичне мистецтво	1+1	1+1
		Образотворче мистецтво	1	1
		Історія мистецтв	1	1
Математика	Математика	4	4	
О с т р о н о м і я	Природознавство	Біологія	1	1,5
		Географія	1	1
		Фізика	2	2
		Астрономія	0,5	0,5
		Хімія	1	2
Т е х н о л о г і ї	Технології	Креслення	1	-
		Ліплення, пластика	1	1
		Ремесла та технології	3	3
		Інформатика	1	1
З д о р о в' я і ф і з и ч н а к у л ь т у р а	Здоров'я і фізична культура	Фізична культура	2	2
		Евритмія	1	1
Разом			33+3	33+3
Додатковий час на навчальні предмети (варіативна складова)			-	-
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня (без урахування часу на заняття фізкультури та евритмії)			33	33
Всього фінансується (без урахування поділу класів на групи)			36	36

Навчальний план для 11-А класу

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
	11-А
Інваріантна складова	
Українська мова	4
Українська література	4
Англійська мова	3
Зарубіжна література	3
Історія України	1,5+0,5
Всесвітня історія	1
Громадянська освіта:	-
економіка	1
людина і світ	0,5
Художня культура	0,5
Математика	3+1
Астрономія	0,5
Біологія	1,5
Фізика	2
Екологія	0,5
Хімія	1
Інформатика	1
Технології	1
Фізична культура	2
Захист Вітчизни	1,5
Разом	32+2
Додаткові години	
Індивідуальні заняття	4
Історія України	1
Всесвітня історія	1
Правознавство	1
Людина і світ	1
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня	33
Всього фінансується (без урахування поділу класів на групи)	38

Директор школи

О.Пасічник

Освітня програма в обсязі - 62 (шістдесят дві) сторінки
прошнурована, пронумерована, скріплена печаткою

« _____ » _____ 2018 р

Директор школи _____ О.Пасічник